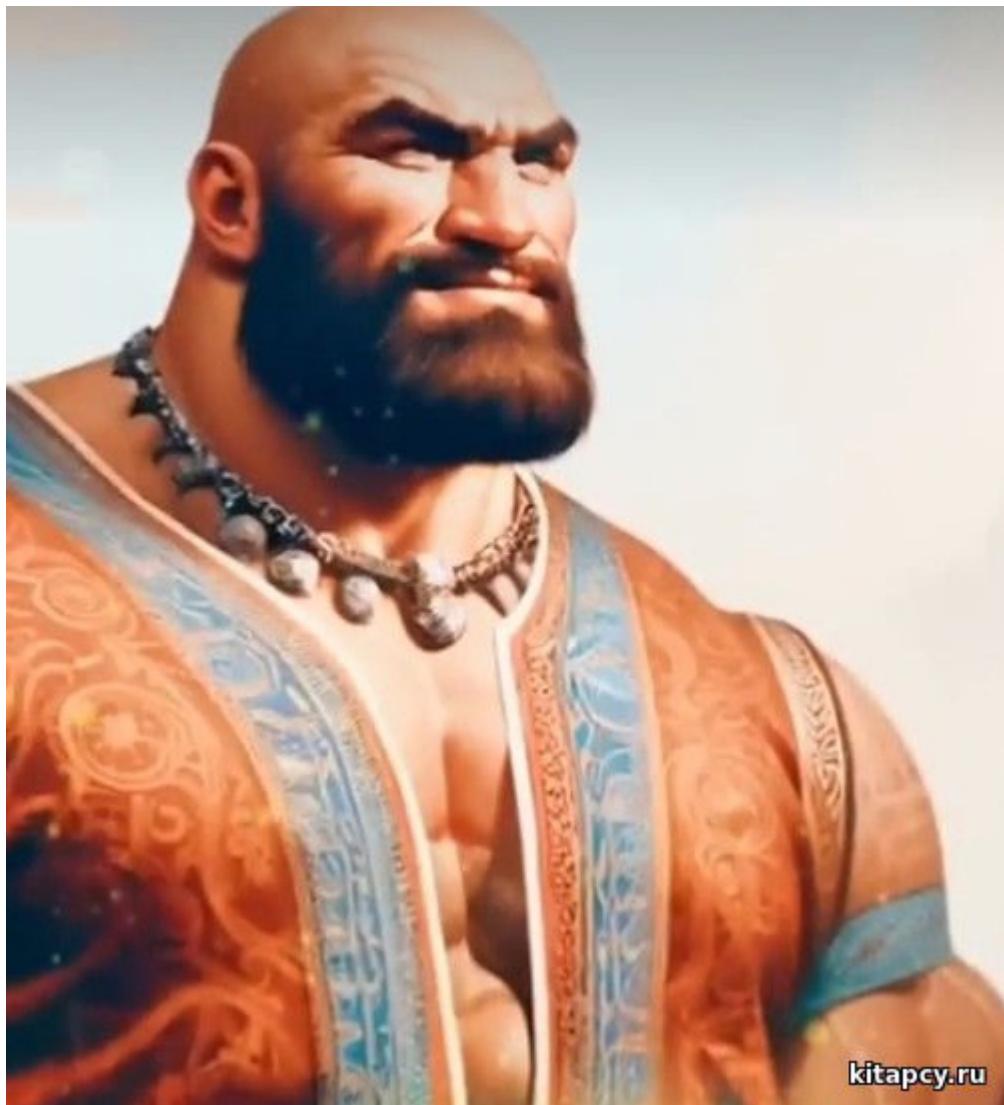

Hojamyrat pälwan

Category: Kitapcy, Taryhy şahslar
написано kitapcy | 22 января, 2025
Hojamyrat pälwan HOJAMYRAT PÄLWAN

Segsen onlugu tegeläp aradan çykan gojalar Mämmet Musa ogly, Hürmen Mämmet ogly, bagşy Mämmetgylyç dagy heniz aýatda dirikäler Güýç, Ýagsoran, Kiçi, Naýza, Hojamyrat pälwan... hakynda gyzykly söhbet ederdiler. Iň soñundan men:

- Ýagyrnysy bir gezegem ýere degmedik pälwan kim? -diýen soragy orta atdym. Gojalar:
- Hojamyrat pälwan! – diýip, biragyzdan jogap berdiler. Jyny almasa, kän bir gürläp ýörmeýän, gyşaryp ýatan Mämmet aga kelteje göwresini dikeltdi:
- Ol, iner kuwwatly kişi - diýip, çuw-ak sakgalyny sypalap goýberdi:

– Kiçi Balkanyň eteginde ýaýlaýardyk. Göçmeli bolduk. Öýleri çözüp, bugurça ýüklemeli bolanymyzda, duýdansyz çabga geldi. Az salyynyň içinde töweregى suw-sil etdi. Öñümizdäki sil däli-porhan bolup akdy. Beýleki kenara geçmelidik. Bugurçylaryň sil suwuna urmaga gaýraty çatmadı. Bagyryşyp, kürtdürişip duruberdiler. Sil akmanka, oglan-uşagy aňyrky kenara geçiripdik. Olar ýylynmaga, bir öyi eltmelidi. Nätmeli? Aramyzda Hojamyrat bardy. Onuň göreşlerde uly baýraklary alyp, ýaňy adygyp ýören mahallarydy. Ol birden:

– Bir öyi maňa ýükläň – diýdi. Duranlar geñirgenisseler-de, öýüň tüýnükden beýlekisini jaýladylar. Hojamyrat dynman, aňyrky kenara geçirdi. Öwrülip, gelibem, tüýnügi äkitdi. Şu wagt Nebitdag şäherinde ýasaýan, başlangyç klas mugallyymyz bolan Balkan molla Durdy oglunyň takmynan, otuz baş-otuz ýedi ýyl mundan ozal gysgaça bir gürrüňi ýadymda berk galypdyr:

– Gytçylykdy. Nebitdagdan çuwal däne alypdym. Şony otla ýüklemelidim, emma hiç kim kömekleşenok. Çuwallary iki adam bolmasaň, gozgamaga-da imrikmeli däl. Ine, otlam ugrama zogunu çaldy. Bütinleyý aljyradym. Nämé etmeli? Galaýmalymy?.. Edil şol pursat milisge eşikli biri ýetişäýdi: – Agam, şu çuwallary otla ýüklesene.

– Men çuwallaryň halkasyndan tutdum. Ol: – Hany inim, çekil – diýdi-de, göz açyp-ýumasy salym içinde çuwallary gursagyna-da degirmän, otla oklady. Haýran galypn agzymy açanymam şoldy weli, otly ugrady. Münmäge zordan ýetişip gygyrdym:

– Kim diýerler, ho-w, agam saña?

– Hojamyrat.

– Pälwanmy?

Ol ýylgyryp baş atdy.

– Taňryýalkasyn. Eliň-ýüzüň dert görmesin, pälwan!..

Hojamyrat orta boýly, dykyz göwreli, garaýagyz, şah ýaly murtly pyýada eken. Göwresi uly bolmansoň, tanaman göreşýänler, tutluşmankalar ilki ony äsgermändirler. Haçan-da ol oturanda ýa-da göreşende gorer göze adamyň mähnedine öwrülyär duruberýär. Kümmethowuzly, segsen onlugu külterlän Janmämet hajy Söýünç ogly şeýle bir wakany gürrüň berdi:

– Tutha-tutlubyň öñ ýanynda, serhetden bäri geçmäenkäk, Gazanjygyň töweregine golaý ýerde oturýardyk. Uly toý boldy. Men o mahallar on-on iki ýaşly oglandym. Köp zat ýadymda. Göreş meýdanynda märeke köpdi. Tomaşa etmäge ýer tapsaň, han boldugyň. Balkanyň atly pälwanlary-da ýygnanypdy. Uly baýrak

bir ogşuk bilen dört metr ýüpek matady öýdýän. Orta läheň göwreli pyýada çykdy. Megerem, ol, «Torköýnek» lakamly pälwandy. Onuň bilinden tutmaga hyýallanan bolmady. Şu-da adybelli pälwandygyny aňladýardy. Ol baýragy alman, märekä yüzlendi:

– Tutluşmaga biri tapylmazmy?

Onýança märekäniň çetinden murty taban ýigdekçe towsup, orta çykdy. Torköýnek pälwan:

– Bo-how, bujagaz oglanjygy ýygnaň – diýdi.

Tutluşdylar. Torköýnek saga-sola göterjek boldy. Bolmady. Birden «ho-op» diýen ses çykdy. Nähili ýykyylanlygy meň-ä gözüme ilmedi. Bir görsem, Torköýnek ýigdekçäniň aşagynda ýatyr. Ony ýukan Hojamyrat eken.

Hojamyrat pälwanyň gaplaň bilen baş-baş söweşişi hakynda kelam agyz söz. Ol bir gün daga gidýär. Geçitde hülte alabeder gaplaňyň üstünden barýar. Ol hyňranyp, syçrap turýar. Läheňler biri-birinw seredişýärler. Başda duşmançylykly garaýış ýok eken. Her kim öz ýoly bilen gidiberse boljak, emma tiz ynamsyzlyk döreýär. Onsoň ikisem deň wagtda topulýar. Hojamyrat gaplaňyň giň açylan agzyndan kellesini sowup, onuň biloňurgasyny ýazdyrýar. «Ejir çekip ýatmasyn» diýibem, ak saply pyçagyny böwründen sokýar. Ýa-da başga bir tysal. Bir toýa köp pälwan ýygnanýar. Göreş başlanmanka, jedel döreýär. «Kim içi däneli ýatan äpet çuwaly ylgap gelýärkä, dikeldip biljek? Baýragy bir maňramaz goýun».

Ol baýragy diňe Hojamyrat alýar. Nebitdagly Amangeldi pälwan hajy ogly golaýda bir üýşmeleňde Hojamyrat pälwandan söhbet edilende, şeýle gürrüň berdi:

– «Düýe Begjan» lakamly mähnet pälwan bardy. Gojalan çaglarynda tanyş bolupdym. Bir gün syrkawlanyny eşidip, halyny soramaga bardym. Uzak ýerden idäp gelemsoň, begendi. Esli oturdyk. Ol derrew gürrüñiniň hörpüni üýtgetdi, göreşe, pälwanlara sowdy:

– Bir gezek uly toý boldy. Baş baýragy almaga orta çykdyň, emma hiç kim gelmedi. Baýrak şol döwrüň gyt zatlary mata hem-de çaydy. Manada öwürseň, bir kösekli düýäniň bahasyna barabardy. Meniň göreşmän alasym gelmedi. Berlen matany maňlaýyma-da degirmän, süyräbräk, märekäniň öňünden halkalaýyn üç gezek aýlanyp, ýene orta geldim hem-de:

– Pälwanlar, tutluşmaga höwes edýän. Özümem daş ýerden gaýtdym – diýip, tumşugymy góge tutubrak seslendim.

«Menlik şeýtanyň boýnuna» hem diýmändirin. Indi pikirlenip görsem, juda howalanypdyryn. Men egsilmez güýjüme buýsanýardym. Bir çebþi suwa gaýnadyp, myhman ýerimden iýil, özümi seýisläpdim.

Birden märekäniň gyrasyndan sary balaklyja oglan turdy gaýdyberdi. Gözlerime ynanmadym. Meniň ýanymda ýumruk ýalyja oglan-how, ol. Tas: «Ejeň čuwala bakyp, aglaýmasa ýagşydyr, ballyjygym» diýyärdim. Hernä dilimi dişledim. Tutluşdyk. Gujagym doldy duruberdi. Eýlä-beýlär silterläp gördüm. Gurşunly kenegiň bar-da. Uly derdesere galdym. Göterip ýykmaǵa miltem edip bilmedim. Sebäbi gozgap bilemok. Ahyry aýagyndan badak urdum. Bolmady. Edil daşdan ýasalan şekilli, epilmeli. Derledim, az-kem injiklerim saňnyldaýar. Ahyry ojagaza rugsat berdim. Bir görsem, ýerde, oglanjygyň aşagynda ýatyryň. Ynha, şol Hojamyrat pälwandy. Ýaňy göreşe turup ýören mahallary bolmaly. Öň adyny eşitmändim. Soňra bir toýuň görüşünde, oňa barabilmän, gözleşip durduk...

Şu hili ýa-da başgarak röwüsdäki pursatlar Hojamyrat pälwanyň durmuşynda käm bolupdyr... Ynha, ýene bir pursat. Pälwan ol wagtlar, Akjaguýmada oba arçyny eken. Obada Bakam hoja atly gazaklaryň meşhur tebibem ýaşapdyr. Sylanýan adam. Şoňa Gazagystandan pälwan ýigit myhman gelipdir. Bu wakany aýdýanlar şol pälwanyň adyny hakydasyna getirip bilmediler. Ol Bakam Hoja: «Pälwanyň ýokmy, güýç synanşaýsam» diýyär. Öý eýesi Hojamyrada barýar we myhmanyň haýyşyny aýdýar. Onda Hojamyrat: «Adybelli pälwanlara toý-tomugszız görüşüp ýörmek birhilarak. Höwesek bolsa, toý bolýanca garaşsyn. Ýogsamam, başga bir zatda güýç synanşaýaly. Şerti özüň saýla». Bakam hoja olara ýerden bir garyş saýlanan sözeni köki-damary bilen sogurmagy tabşyryp, eýer-esbaply bir aty baýrak goýýar. Gazak pälwany synanşyp başarmaýar. Hojamyrat weli, köki iki metre golaý čuñluga giden sözeni bir silkende sogurýar. Gazak ýigidiň gözleri giňden açylýar we baryp, garşıdaşynyň arkasyna kakýar. Emma Hojamyrat aty myhman pälwana berýär.

Hojamyrat Mämmetmyrat oglunyň ýedi ogly bolupdyr. Ýakynda Goýmat obasynda ýasaýan dördünji ogly, pensioner Öwezmyrat aga bilen söhbetdeş bolmak miýesser etdi. Ol:

– Dädemiň toýlarda uly baýraga görüşenini köp gördüm. Ýone ýagyrnysy ýere degmändi – diýip, murtlaryny sypalaşdyryp, buýsançly dowam etdirdi: – Önräk Gazanjykda agramy bir yüz elli alty kilograma ýetýän Agamyrat atly pälwan bardy. Ony baş

ýaşly erkek göterip bilmezdi. Buýrup tikdirmese, eşik, aýakgap bolmazdy «Çempiondym» diýerdi. Megerem; ýurdumyzyňky bolsa gerek. Şonuň özi: «Toýda Hojamyrat bilen üç gezek göreşip ýykyldym» diýip, boýun aldy. Ýone dädem pahyr «ors göreşiniň» ýaryşlaryna gidip ýörmezdi...

Hojamyrat pälwanyň aýalynyň ady Şeriwan bolup, Hakberdi ahunyň neberesinden eken. Ejesi Hesel tumaç taýpasyndandyr. Bir gün odun arkalap getirýärkä, burgusy tutýar hem-de meýdanda çagasy dünýä inýär.

– Garry ejem şol çaga «Hojamyrat» diýýän ýalydy – diýip, ýady kütelişen Öwezmyrat aga ýylgyrýar hem-de: «Görersiňiz, Hojamyrat jan üýtgeşik ogul bolup ýetişer» diýip, Hesel ejäniň öndengörüjilik bilen aýdanyny ýatlaýar.

Günbatar ýomutlarynyň uzyn agynyň sakawy tiresinden bolan Hojamyrat pälwan ömrüniň soňky pursatlarynda Gazanjygyň içeri işler bölümünde milisioner bolup işläpdir. Onuň jenaýatkärlere garşıy alyp baran gaýduwsyz göreşlerini özbaşdak beýan etmeli. Elbetde, muny-da ýazarlar. Ol 45 ýaş töwereginde, egsilmez güýçli mahaly, garahassalyga uçrap, aradan çykypdyr.

Annatagan NURGELDIÝEW.

#watan_95 Taryhy şahslar